

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2015

Μάθημα: ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΥΣΕΙΣ

**Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Δευτέρα, 8 Ιουνίου 2015
08:00 – 11:00**

1. Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **έξι (6)** σελίδες και **τρία (3)** μέρη.
2. Να απαντηθούν **ΟΛΕΣ** οι ερωτήσεις και των τριών (3) μερών.

ΜΕΡΟΣ Α΄

(20 μονάδες)

A1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος, γράφοντας στο τετράδιο εξέτασής σας τη λέξη «**σωστό**» ή «**λάθος**», δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Όταν η δικτατορία κατέρρευσε το 1974, οι αρχηγοί των ενόπλων δυνάμεων κάλεσαν τον Ανδρέα Παπανδρέου να αναλάβει την εξουσία.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 159

- β.** Το 1939 ο Χίτλερ, καταπατώντας τις υποσχέσεις του προς τη γαλλική και αγγλική κυβέρνηση, κατέλυσε πραξικοπηματικά την ανεξαρτησία της Τσεχοσλοβακίας.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 113

- γ.** Ο Καποδίστριας έθεσε τις βάσεις της οικονομίας, της δημόσιας διοίκησης και δικαιοσύνης, του στρατού και της εκπαίδευσης.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 32

- δ.** Ο Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ όρισε ότι, για να ληφθεί απόφαση από το Συμβούλιο Ασφαλείας, απαιτείται η σύμφωνη γνώμη τριών τουλάχιστον μελών.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 141

- ε.** Το πραξικόπημα των Δεκεμβριστών κατά της μοναρχίας στη Ρωσία, το Δεκέμβριο του 1825, είχε επιτυχή κατάληξη.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 15

- στ.** Η Ιαπωνία, υπό καθεστώς στρατοκρατικό, εφάρμοσε κατά τη δεκαετία του 1930 πολιτική επεκτατισμού απέναντι στους ηπειρωτικούς γείτονές της.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 110

- ζ.** Από το 1918 διάφορες οργανώσεις του Πόντου προωθούσαν το αίτημα για την ίδρυση του ανεξάρτητου ποντιακού κράτους, κάτι που ο Βενιζέλος θεωρούσε ανέφικτο.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 89

- η. Το Εθνικό Μέτωπο ήταν μυστική και παράνομη οργάνωση που υποστήριζε με σθένος την ανεξαρτησία της Κύπρου.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία της Κύπρου, σ. 291

- θ. Η διακοίνωση της τουρκικής κυβέρνησης προς το Μακάριο για το μνημόνιο με τα δεκατρία σημεία τροποποίησης του κυπριακού συντάγματος ήταν θετική.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία της Κύπρου, σ. 279

- ι. Οι Άγγλοι, στην προσπάθειά τους να κατασιγάσουν τον εθνικό πόθο των Ελλήνων της Κύπρου, επιδίωξαν να αφελληνίσουν το νησί μέσω, κυρίως, της παιδείας.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία της Κύπρου, σ. 184

(10 x 1 = 10 μονάδες)

- A2.** Καθένα από τα στοιχεία της στήλης Β αντιστοιχεί με μια προσωπικότητα της στήλης Α. Να γράψετε στο τετράδιο εξέτασής σας τους αριθμούς της **στήλης Α** και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της **στήλης Β** που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Δύο (2) προσωπικότητες της στήλης Α περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β	ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ
1. Καπετάν Κώτας	γ. «Μακεδονικός Αγώνας»	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 65–66</i>
2. Άρης Βελουχιώτης		
3. Σάϋρους Βανς	β. Κρίση της Κοφίνου	<i>Ιστορία της Κύπρου, σ. 288</i>
4. Μπενίτο Μουσολίνι	ε. Φασιστική ιδεολογία	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 100</i>
5. Λέον Τρότσκι		
6. Κόμης Κάσλρι	α. Παλινόρθωση «παλαιού καθεστώτος»	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 10</i>
7. Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου	δ. Επανάσταση στις Ηγεμονίες	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 20–21</i>

(5 x 2 = 10 μονάδες)

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

α. Βιομηχανική Επανάσταση

(βασικά γνωρίσματα, τέσσερις [4] λόγοι εκδήλωσης στην Αγγλία, τρεις [3] συνέπειες)

β. Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος

(χρονικό πλαίσιο, αντίπαλες δυνάμεις, σκοπός, συνθήκη τερματισμού και περιεχόμενό της)

γ. Προσφορά της Κύπρου στην Ελλάδα από τη Μ. Βρετανία

(χρονικό πλαίσιο, στόχος Μ. Βρετανίας, στάση Ελλάδας)

(3 x 5 = 15 μονάδες)

α. Βιομηχανική Επανάσταση

(βασικά γνωρίσματα, τέσσερις [4] λόγοι εκδήλωσης στην Αγγλία, τρεις [3] συνέπειες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 41–42

Βασικά γνωρίσματα:

1. Υποκατάσταση του ανθρώπου σε πολλούς τομείς της παραγωγικής διαδικασίας από τη μηχανή.
2. Αντικατάσταση των παραδοσιακών πηγών ενέργειας από νέες (ιδιαίτερα το γαιάνθρακα).
3. Χρήση νέων και άφθονων πρώτων υλών (ιδιαίτερα ανόργανων).

(3 x 0,5 = 1,5 μονάδες)

Λόγοι εκδήλωσης στην Αγγλία:

1. Η μεγάλη αύξηση της ζήτησης βαμβακερών υφασμάτων.
2. Διάφορες εφευρέσεις και τεχνολογικά επιτεύγματα (π.χ. μηχανική ανέμη, ατμομηχανή).
3. Απαραίτητα κεφάλαια για επενδύσεις.
4. Διαθέσιμο εργατικό δυναμικό.
5. Αγροτικό πλεόνασμα από τις περιφράξεις κοινοτικών γαιών.
6. Ελεγχόμενες πηγές πρώτων υλών στις αποικίες της.
7. Αγορές των βιομηχανικών προϊόντων στις αποικίες της.
8. Απαραίτητος εμπορικός στόλος για την ασφαλή μεταφορά των προϊόντων.
9. Ανεπτυγμένο σύστημα πλωτής και οδικής συγκοινωνίας.
10. Διαθέσιμες μεγάλες ποσότητες γαιάνθρακα.
11. Οι μεσαιωνικές συντεχνίες είχαν ατονήσει.
12. Ανεπτυγμένο πιστωτικό σύστημα.
13. Νομοθεσία που ευνοούσε την απρόσκοπτη λειτουργία της αγοράς.

(4 x 0,5 = 2 μονάδες)

Συνέπειες:

1. Αυξήθηκε κατακόρυφα η παραγωγικότητα.
2. Αυξήθηκε το κατά κεφαλήν εισόδημα.
3. Η οικονομική ανάπτυξη προκάλεσε πρόσθετες επενδυτικές ανάγκες, πλεόνασμα προς επένδυση, και τις προϋποθέσεις για νέους ρυθμούς παραγωγής και ανάπτυξης.
4. Αυξήθηκε ο πληθυσμός σε όλο τον κόσμο.
5. Προκλήθηκαν αλλαγές και διαφοροποιήσεις στο συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των βιομηχανικών ευρωπαϊκών χωρών από τη μια και από την άλλη μεταξύ της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου.
6. Προκλήθηκαν αλλαγές και διαφοροποιήσεις στις σχέσεις των διάφορων κοινωνικών τάξεων σε κάθε χώρα.
7. Αναπτύχθηκαν το γυναικείο και συνδικαλιστό κίνημα.

(3 x 0,5 = 1,5 μονάδες)

β. Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος

(χρονικό πλαίσιο, αντίπαλες δυνάμεις, σκοπός, συνθήκη τερματισμού και περιεχόμενό της)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 68–69

Χρονικό πλαίσιο:

1912–1913.

(1 μονάδα)

Αντίπαλες δυνάμεις:

Ελλάδα, Σερβία, Μαυροβούνιο, Βουλγαρία εναντίον Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

(1 μονάδα)

Σκοπός:

Απελευθέρωση των εναπομείναντων ευρωπαϊκών εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

(1 μονάδα)

Συνθήκη τερματισμού:

Συνθήκη Ειρήνης στο Λονδίνο (1913).

(0,5 μονάδα)

Περιεχόμενο συνθήκης:

1. Προέβλεπε την εκχώρηση των ευρωπαϊκών-βαλκανικών κτήσεων του σουλτάνου, εκτός της Αλβανίας, στην Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία και Μαυροβούνιο.
2. Ο σουλτάνος παραιτήθηκε από τα δικαιώματά του στην Κρήτη.
3. Οι έξι μεγάλες δυνάμεις αναλάμβαναν να ορίσουν τα σύνορα της Αλβανίας και να καθορίσουν το μέλλον των νησιών του Αιγαίου.

(3 x 0,5 = 1,5 μονάδες)

γ. Προσφορά της Κύπρου στην Ελλάδα από τη Μ. Βρετανία

(χρονικό πλαίσιο, στόχος Μ. Βρετανίας, στάση Ελλάδας)

Ιστορία της Κύπρου, σ. 222

Χρονικό πλαίσιο:

1915 / Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

(1 μονάδα)

Στόχος Μ. Βρετανίας:

Η κυβέρνηση της Αγγλίας προσφέρει το 1915 την Κύπρο στην Ελλάδα, με στόχο να πετύχει την είσοδο της μέχρι τότε ουδέτερης Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (στο πλευρό της Αντάντ).

(2 μονάδες)

Στάση Ελλάδας:

- Η ελληνική κυβέρνηση Ζαΐμη αρνήθηκε την πρόταση της Μ. Βρετανίας. (1 μονάδα)
- Η ελληνική κυβέρνηση πρόβαλλε τη δικαιολογία ότι η ουδετερότητα της Ελλάδας θα ήταν πιο χρήσιμη στους Συμμάχους από την ενεργό συμμετοχή της στον (Α΄ Παγκόσμιο) Πόλεμο. (0,5 μονάδα)
- Η αλήθεια είναι ότι η κυβέρνηση Ζαΐμη ήταν όργανο της γερμανόφιλης δυναστείας Γλύξμπουργκ, που πίστευε πως η Γερμανία θα νικούσε στον (Α΄ Παγκόσμιο) Πόλεμο και θα πρόσφερε την Κύπρο στην Ελλάδα. (0,5 μονάδα)

B2. Σε κείμενο έκτασης 230–250 λέξεων να παρουσιάσετε τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα από το 1924 μέχρι και το 1928, καθώς και τη θέση της Ελλάδας στο διεθνές πλαίσιο από το 1923 μέχρι το 1930. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

αβασίλευτη δημοκρατία, οικουμενική κυβέρνηση, κοινοβουλευτική δημοκρατία, εδαφικές διεκδικήσεις, εξομάλυνση σχέσεων, διμερείς συμφωνίες

(15 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 97, 101–103

Σύντομος πρόλογος – Εισαγωγή (ενδεικτικά):

Η Ελλάδα, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης (1923), διανύει μια περίοδο πολιτικής κρίσης (η οποία έχει ως αφετηρία τον Εθνικό Διχασμό), με συχνές αλλαγές κυβερνήσεων, στρατιωτικά πραξικοπήματα και γενικά πολιτική αστάθεια, ενώ σε διεθνές επίπεδο παρουσιάζει διπλωματική αδυναμία. / ή άλλο συναφές.

(1 μονάδα)

Ζητούμενα:**I. Πολιτικές εξελίξεις:**

1. Το 1924, με πρωτοβουλία του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, ανακηρύχτηκε από τη Βουλή και επικυρώθηκε με δημοψήφισμα η αβασίλευτη δημοκρατία. (1 μονάδα)
2. Ο τρόπος θεσμοθέτησής της αμφισβητήθηκε από τη φιλοβασιλική μερίδα. (1 μονάδα)
3. Κυβερνητική αστάθεια – απειλή επέμβασης του στρατού στην πολιτική ζωή. (1 μονάδα)
4. Ο στρατηγός Θεόδωρος Πάγκαλος, με πραξικόπημα, επιβάλλει δικτατορικό καθεστώς (στη συνέχεια θα ανατραπεί). (1 μονάδα)

5. Ακολούθησε η συγκρότηση οικουμενικής κυβέρνησης, με πρωθυπουργό τον Αλέξανδρο Ζαΐμη. Στη νέα κυβέρνηση συμμετείχαν αντίπαλα πολιτικά κόμματα, βενιζελικά και αντιβενιζελικά. **(1,5 μονάδα)**
6. (Το 1927) ψηφίστηκε νέο Σύνταγμα. **(1 μονάδα)**
7. Το 1928 προκηρύσσονται εκλογές, στις οποίες θριαμβεύει το Κόμμα των Φιλελευθέρων με τον Ελευθέριο Βενιζέλο. **(1 μονάδα)**
8. Από το 1928 (και για την επόμενη τετραετία) φαίνεται να σταθεροποιείται οριστικά το κοινοβουλευτικό καθεστώς και το πολίτευμα της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. **(1 μονάδα)**

II. Θέση Ελλάδας στο διεθνές πλαίσιο:

1. Η Μικρασιατική Καταστροφή και η υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης το 1923 είχαν ως αποτέλεσμα τη διπλωματική αδυναμία της Ελλάδας και τη συνακόλουθη υποτίμησή της στο διεθνές πλαίσιο, γεγονός που δυσκόλευε την εξομάλυνση των σχέσεων με τα γειτονικά κράτη και τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις. **(1,5 μονάδα)**
2. Η πολιτική των εδαφικών διεκδικήσεων εγκαταλείφθηκε οριστικά (ακόμη και στις περιοχές όπου υπερείχε το ελληνικό στοιχείο), προκειμένου να μην διαταραχτούν οι σχέσεις με ορισμένες ευρωπαϊκές δυνάμεις. **(1 μονάδα)**
3. Το 1928, μετά την επάνοδο του Βενιζέλου στην εξουσία, συνομολογούνται σημαντικές διμερείς συμφωνίες με διάφορα κράτη (Ιταλία, Γιουγκοσλαβία, Τουρκία) και, επίσης, αποκαθίστανται οι φιλικές σχέσεις με τη Μ. Βρετανία και τη Γαλλία. **(1 μονάδα)**
4. Τέλος, η ελληνική κυβέρνηση είναι από τις λίγες που υποστηρίζει ανεπιφύλακτα αυτή την περίοδο το σχέδιο Μπριάν για την ευρωπαϊκή ενοποίηση. **(1 μονάδα)**

Σύντομος επίλογος – Κατακλείδα (ενδεικτικά):

Κατά τη δεκαετία του 1920–1930, η Ελλάδα διανύει, στο εσωτερικό πολιτικό πεδίο, περίοδο έντονων δυσχερειών, μέχρι το 1928 όπου, με την επάνοδο του Βενιζέλου, η Δημοκρατία φαίνεται να σταθεροποιείται. Στο διεθνές πεδίο, φαίνεται, επίσης, ότι προς το τέλος της δεκαετίας, η Ελλάδα κατόρθωσε να ανορθώσει το διπλωματικό κύρος της. / ή άλλο συναφές. **(1 μονάδα)**

B3. Σε κείμενο έκτασης 230–250 λέξεων να παρουσιάσετε με ποιο τρόπο επιβλήθηκαν οι δυτικοί αποικιοκράτες στις αποικίες που εγκαθίδρυσαν το 19ο αιώνα και να γράψετε τους παράγοντες που συνέβαλαν τελικά στην αποαποικιοποίηση κατά τον 20ό αιώνα.

(15 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 53, 56, 139, 151–152

Σύντομος πρόλογος – Εισαγωγή (ενδεικτικά):

Ο 19ος αιώνας χαρακτηρίζεται από την έξοδο των Ευρωπαίων στον υπανάπτυκτο οικονομικά κόσμο της Αφρικής και της Ασίας, με σκοπό την αναζήτηση νέων αγορών και πηγών ενέργειας, αλλά και από την πίστη στην ανωτερότητα του δυτικού πολιτισμού και στο χρέος εξαγωγής αξιών, θεσμών και φιλανθρωπίας. Το φαινόμενο της αποικιοκρατίας έμεινε γνωστό ως ιμπεριαλισμός. / ή άλλο συναφές. **(1,5 μονάδα)**

Ζητούμενα:

I. Τρόπος επιβολής:

1. Οι δυτικοί αποικιοκράτες δημιούργησαν σε πολλές αποικίες θεσμούς διακυβέρνησης και εθνικές ενότητες στη θέση των κατακερματισμένων γλωσσικά και θρησκευτικά ανθρώπινων συνόλων (π.χ. οι Βρετανοί στη βορειοανατολική και τη νότια Αφρική και στην Ινδία).
2. Σε άλλες αποικίες, οι θεσμοί που δημιουργήθηκαν δεν υπήρξαν πολύ ανθεκτικοί (π.χ. οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Βέλγοι και οι Ιταλοί στις αποικίες τους).
3. Σε πολλές περιοχές της Αφρικής οι αποικίες που σχηματίστηκαν δεν είχαν κανένα συνεκτικό δεσμό εκτός από τις αρχές των αποικιοκρατών (οι αποικίες αυτές, όταν απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, αποτέλεσαν προβληματικά εθνικά κράτη χωρίς συνοχή).
4. Οι δυτικοί αποικιοκράτες προσπάθησαν γενικά να ενσωματώσουν στο δυτικό πολιτισμό λαούς με κοινωνική οργάνωση και πολιτισμούς διαφορετικούς από το δυτικό (να τους «προικοδοτήσουν» με θεσμούς ανάλογους προς τους δικούς τους).
5. Οι πρώτες ύλες και οι παραγωγικές δυνατότητες των αποικιών προσαρμόστηκαν έτσι, ώστε να εξυπηρετούν κυρίως τις παραγωγικές ανάγκες των μητροπολιτικών χωρών (και όχι των γηγενών κατοίκων).
6. Σε πολλές αποικίες οι δυτικοί αποικιοκράτες εξάρθρωσαν παραδοσιακές κοινωνικές δομές χωρίς να δημιουργήσουν στη θέση τους βιώσιμους δυτικούς θεσμούς.
7. Παρ' όλα αυτά, οι δυτικοί αποικιοκράτες κατόρθωσαν να εξαλείψουν θανατηφόρες επιδημίες, τη δουλεία και άλλες ενδημικές μάστιγες.

(4 x 1 = 4 μονάδες)

II. Αποαποικιοποίηση:

1. Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι έδωσαν ώθηση στο αίτημα των αποικιοκρατούμενων λαών για εθνική ανεξαρτησία.
2. Η πολεμική κινητοποίηση των αποικιών (ιδιαίτερα της Ινδίας) επέφερε την πολύ πιο συστηματική οργάνωσή τους σε κοινωνικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο.
3. Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929, πλήττοντας τις τιμές των αγροτικών προϊόντων των αποικιών, επέτεινε τις οικονομικές και κοινωνικές αναταραχές στους κόλπους τους.
4. Η κατάκτηση από τους Ιάπωνες μεγάλων περιοχών της Ασίας, τις οποίες κατείχαν δυτικές δυνάμεις (με το σύνθημα «η Ασία στους Ασιάτες»), κατέδειξε έμπρακτα ότι οι αποικιοκράτες δεν ήταν ανίκητοι.
5. Οι δύο υπερδυνάμεις της μεταπολεμικής εποχής, ΕΣΣΔ και ΗΠΑ, δεν ήταν θετικές προς την αποικιοκρατία.

(4 x 2 = 8 μονάδες)

Σύντομος επίλογος – Κατακλείδα (ενδεικτικά):

Οι μεγάλες αποικιακές αυτοκρατορίες άρχισαν να δέχονται ισχυρά πλήγματα κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Μέχρι περίπου τα μέσα του 20ού αιώνα, οι περισσότερες αποικίες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους. Τα νέα κράτη που ανέκυψαν από τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης συγκρότησαν τον Τρίτο Κόσμο. Οι χώρες αυτές,

στην πλειονότητά τους, είχαν να αντιμετωπίσουν τεράστιες οικονομικές και άλλες δυσκολίες. / ή άλλο συναφές. (1,5 μονάδα)

ΜΕΡΟΣ Γ΄

(35 μονάδες)

Προσοχή:

1. Ορθή είναι η απάντηση που τεκμηριώνεται επαρκώς με βάση στοιχεία από τις πηγές που παρατίθενται, καθώς και άλλα ιστορικά γεγονότα / στοιχεία.
2. Η αντιγραφή αυτούσιων χωρίων από τις πηγές, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία τους, αξιολογείται με μηδέν μονάδες.

Γ1.

(10 μονάδες)

Κατά την πορεία των διαπραγματεύσεων ο αμερικανός εκπρόσωπος κατέθεσε μία σειρά από προτάσεις που έμειναν γνωστές ως «Σχέδιο Άτσεσον». Στην πραγματικότητα δεν επρόκειτο για ένα, αλλά για τουλάχιστον δύο σχέδια (ή παραλλαγές του αρχικού σχεδίου). Ο βασικός κορμός των Σχεδίων Άτσεσον ήταν η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, με την παράλληλη τουρκική στρατιωτική παρουσία στο νησί. [...]

Το κρίσιμο σημείο και στα δύο σχέδια ήταν η μορφή της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας. Στο πρώτο σχέδιο προβλεπόταν η παραχώρηση κατά κυριότητα στρατιωτικής βάσεως ή περιοχής στην Τουρκία. Στο δεύτερο σχέδιο προτάθηκε εκμίσθωση της στρατιωτικής βάσεως στην Τουρκία για μία περίοδο 50 ετών. Η βάση θα βρισκόταν στο βορειοανατολικό μέρος του νησιού, στη χερσόνησο της Καρπασίας, και θα είχε ελεύθερη πρόσβαση στο λιμάνι της Αμμοχώστου. [...]*

Η τουρκική πλευρά αποδέχθηκε ως βάση διαπραγματεύσεως το πρώτο Σχέδιο Άτσεσον αλλά απέρριψε το δεύτερο. Ο Μακάριος [...] θεώρησε την εκχώρηση στρατιωτικής βάσεως απαράδεκτη, διότι θα αποτελούσε τουρκικό προγεφύρωμα στο νησί. [...]

Τα Σχέδια Άτσεσον έχουν προσλάβει μυθικές διαστάσεις στην ελληνική συλλογική μνήμη. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη σύγκριση των σχεδίων με το αποτέλεσμα που προέκυψε μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και η χειρότερη εκδοχή των Σχεδίων Άτσεσον ήταν καλύτερη από την κατάσταση μετά το 1974...

*ενοικίαση

Πηγή: Άγγελος Μ. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015, σ. 173–175

Αφού μελετήσετε το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- α. Σε ποια περίοδο της κυπριακής ιστορίας και σε ποιο πολιτικό ζήτημα αναφέρεται το πιο πάνω παράθεμα;

(2 μονάδες)

Ιστορία της Κύπρου, σ. 282–283

Περίοδος:

1964 / Περίοδος 1964–1967 / Αμέσως μετά την έναρξη των διακοινοτικών ταραχών.

(1 μονάδα)

Πολιτικό ζήτημα:

Πρόκειται για τη διπλωματική προσπάθεια του αμερικανού Ντην Άτσεσον, ο οποίος ανέλαβε το ρόλο του «μεσολαβητή» (από τον ΟΗΕ), για να υποβάλει στα ενδιαφερόμενα μέρη σχέδιο λύσης του κυπριακού προβλήματος (στο πλαίσιο προώθησης ειρηνικής επίλυσης του θέματος).

(1 μονάδα)

- β. Τι προέβλεπε το «Σχέδιο Άτσεσον», σύμφωνα με το πιο πάνω παράθεμα; Ποια ήταν η αντίδραση της ελληνικής και της κυπριακής κυβέρνησης και γιατί;

(5 μονάδες)

Ιστορία της Κύπρου, σ. 283

I. «Σχέδιο Άτσεσον»:

1. Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

(1 μονάδα)

2. Τουρκική στρατιωτική παρουσία στην Κύπρο:

(α) πρώτο σχέδιο: παραχώρηση κατά κυριότητα στρατιωτικής βάσεως ή περιοχής στην Τουρκία, ή

(1 μονάδα)

(β) δεύτερο σχέδιο: εκμίσθωση της στρατιωτικής βάσεως στην Τουρκία για μία περίοδο 50 ετών. (Η βάση θα βρισκόταν στο βορειοανατολικό μέρος του νησιού, στη χερσόνησο της Καρπασίας, και θα είχε ελεύθερη πρόσβαση στο λιμάνι της Αμμοχώστου.)

(1 μονάδα)

II. Αντίδραση της ελληνικής και της κυπριακής κυβέρνησης:

- Ο Μακάριος θεώρησε την εκχώρηση στρατιωτικής βάσεως απαράδεκτη, διότι θα αποτελούσε τουρκικό προγεφύρωμα στο νησί. (1 μονάδα)
- Τόσο η ελληνική όσο και η κυπριακή κυβέρνηση απέρριψαν τελικά το «Σχέδιο Άτσεσον», λόγω του διχοτομικού χαρακτήρα της προωθούμενης λύσης. (1 μονάδα)

- γ. Ποια άποψη εκφράζει ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο του παραθέματος; Να εκφράσετε την άποψή σας σχετικά με το θέμα και να την αιτιολογήσετε.

(3 μονάδες)

I. Άποψη του συγγραφέα:

(Στην ελληνική μνήμη το ζήτημα σχετικά με τα Σχέδια Άτσεσον έλαβε μεγάλες διαστάσεις, διότι έγιναν αντικείμενο σύγκρισης με το αποτέλεσμα που προέκυψε μετά την τουρκική εισβολή του 1974.) Κατά το συγγραφέα, αναμφίβολα, ακόμη και η

χειρότερη εκδοχή των Σχεδίων Άτσεσον θα ήταν καλύτερη από την κατάσταση που προέκυψε στην Κύπρο μετά το 1974 και που εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι σήμερα.

(1 μονάδα)

II. Άποψη μαθητή/τριας:

Κατάθεση άποψης μαθητή/τριας, με αιτιολόγηση. (Στην απάντηση μπορούν να αναφερθούν στοιχεία από το κεφάλαιο «Το πραξικόπημα και η εισβολή», *Ιστορία της Κύπρου*, σ. 294–303. / ή άλλο συναφές.)

(2 μονάδες)

Γ2.

(12 μονάδες)

Το στρατιωτικό μέρος της σύγκρουσης άρχισε να εκτυλίσσεται μετά τα αιματηρά γεγονότα της πλατείας Συντάγματος, τόπο του συλλαλητηρίου του ΕΑΜ στις 3 Δεκεμβρίου, όταν σκοτώθηκαν τουλάχιστον δέκα διαδηλωτές από πυρά των δυνάμεων ασφαλείας. [...] Στις 4 Δεκεμβρίου ο ΕΛΑΣ θα αναλάμβανε επίθεση και θα επιτύγχανε να καταλάβει τα περισσότερα αστυνομικά τμήματα των Αθηνών. [...]

Στις 12 Φεβρουαρίου θα υπογραφόταν τελικά η συμφωνία της Βάρκιζας, μετά από διαπραγματεύσεις δέκα ημερών μεταξύ της κυβέρνησης και της Αριστεράς. Οι σημαντικότεροι όροι της αφορούσαν τον αφοπλισμό της Αριστεράς, το σεβασμό των πολιτικών και κοινωνικών πεποιθήσεων των πολιτών, [...], την εκκαθάριση των δημοσίων υπηρεσιών από τους συνεργάτες των αρχών Κατοχής και τα όργανα της δικτατορίας που είχε προηγηθεί, και τη συγκρότηση εθνικού στρατού. Ειδικά για το πολιτειακό προβλεπόταν η διεξαγωγή δημοψηφίσματος εντός του 1945 και η διενέργεια εκλογών στη συνέχεια, το συντομότερο δυνατόν. Τέλος, προβλεπόταν η παροχή γενικής αμνηστίας για τα πολιτικά αδικήματα. Εισαγόταν όμως ένας κρίσιμος περιορισμός, ο οποίος θα αποδεικνυόταν καθοριστικός για τον εκτροχιασμό της επιχειρούμενης πολιτικής διευθέτησης: Εξαιρούνταν από την αμνηστία τα κοινά ποινικά αδικήματα [...]. Επρόκειτο για την εξαίρεση που θα επέτρεπε τη δίωξη των ανταρτών του ΕΛΑΣ κατά το επόμενο διάστημα και θα δημιουργούσε πολύ σύντομα την ψυχολογία του διωκόμενου στο σύνολο της Αριστεράς...

Πηγή: Σωτήρης Ριζάς, *Απ' την Απελευθέρωση στον Εμφύλιο*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σ. 73, 104–105

Αφού μελετήσετε το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- α. Σε ποια στρατιωτική σύγκρουση αναφέρεται το πιο πάνω παράθεμα, τότε συνέβη και με ποια πολιτική κρίση σχετίζεται;

(3 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 135–136

Στρατιωτική σύγκρουση:
Δεκεμβριανά.

(0,5 μονάδα)

Πότε συνέβη:

Δεκέμβριος 1944 / Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Γερμανούς.

(0,5 μονάδα)

Πολιτική κρίση στην Ελλάδα:

(Αντανακλά την παγκόσμια αντιπαράθεση, μετά τη λήξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, μεταξύ του δυτικού καπιταλιστικού-φιλελεύθερου προτύπου και του κομμουνιστικού.) Διατυπώνονταν δύο διαφορετικές προτάσεις (οι οποίες διατυπώνονταν ήδη από το 1943). Από τη μια, η οδός της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας που εφαρμοζόταν στη Δύση, με την οποία τασσόταν η (εξόριστη) ελληνική κυβέρνηση και ένα μέρος των αντιστασιακών δυνάμεων στην Ελλάδα. Από την άλλη, η οδός του σοσιαλισμού που είχε υιοθετήσει η Σοβιετική Ένωση, με την οποία τασσόταν η ισχυρότερη ένοπλη αντιστασιακή οργάνωση στην Ελλάδα, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ (ΚΚΕ).

(2 μονάδες)

- β. Να αναφέρετε πέντε (5) όρους που περιλάμβανε η Συμφωνία της Βάρκιζας, σύμφωνα με το πιο πάνω παράθεμα.

(5 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 136**Όροι Συμφωνίας της Βάρκιζας:**

1. Αφοπλισμός της Αριστεράς.
2. Σεβασμός των πολιτικών και κοινωνικών πεποιθήσεων των πολιτών.
3. Εκκαθάριση των δημοσίων υπηρεσιών από τους συνεργάτες των αρχών Κατοχής και τα όργανα της δικτατορίας που είχε προηγηθεί.
4. Συγκρότηση εθνικού στρατού.
5. Ειδικά για το πολιτειακό προβλεπόταν η διεξαγωγή δημοψηφίσματος εντός του 1945.
6. Προβλεπόταν, επίσης, η διενέργεια εκλογών το συντομότερο δυνατόν.
7. Προβλεπόταν η παροχή γενικής αμνηστίας για τα πολιτικά αδικήματα (με εξαίρεση τα κοινά ποινικά αδικήματα).

(5 x 1 = 5 μονάδες)

- γ. Να εξηγήσετε τι εννοεί ο συγγραφέας όταν αναφέρει «κατά το επόμενο διάστημα θα δημιουργούσε πολύ σύντομα την ψυχολογία του διωκόμενου στο σύνολο της Αριστεράς». Στην απάντησή σας να αναφερθείτε σε συγκεκριμένα γεγονότα.

(4 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 143, 145, 157–158**Ζητούμενα:**

1. Ο συγγραφέας αναφέρεται στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο, 1946–1949 (του οποίου τα Δεκεμβριανά αποτέλεσαν την πρώτη φάση).
2. Συγκρούστηκαν από τη μια οι φιλοδυτικές δυνάμεις (του Κέντρου και της Δεξιάς, με κύριους εκπροσώπους το Κόμμα των Φιλελευθέρων και το Λαϊκό Κόμμα και με ένοπλη δύναμη τον Εθνικό Στρατό) και από την άλλη οι δυνάμεις του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (ΚΚΕ) (με ένοπλη δύναμη το Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας).

3. Το ΚΚΕ τέθηκε εκτός νόμου το 1947 / κατά τη διάρκεια του Εμφύλιου Πολέμου και παρέμεινε στην παρανομία έως το 1974 / για αρκετά χρόνια.
4. Η αμερικανική κυβέρνηση εξήγγειλε το Δόγμα Τρούμαν (1947), βάσει του οποίου προσέφερε σημαντική οικονομική και στρατιωτική στην Ελλάδα και στην Τουρκία, ώστε να «αντισταθούν στον κομμουνισμό».
5. Το 1949 ο Εμφύλιος Πόλεμος τελείωσε με τη νίκη των φιλοδυτικών δυνάμεων / την ήττα των αριστερών δυνάμεων.
6. Στη μεταπολεμική Ελλάδα, το κόμμα της ΕΔΑ (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά) κατάγγελλε συχνά διακρίσεις σε βάρος της – διώξεις Αριστερών (εκτέλεση Νίκου Μπελογιάννη, δολοφονία Γρηγόρη Λαμπράκη).

(4 x 1 = 4 μονάδες)

Γ3.

(13 μονάδες)

...Στο τέλος οι Σύμμαχοι ξελάσπωναν. Τα πράγματα που έπαιζαν κύριο ρόλο ήταν: η αριθμητική υπεροχή σε ανθρώπινο δυναμικό (κυρίως ύστερα από την άφιξη των Αμερικανών), ο σχεδόν ανεξάντλητος πλούτος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και των ΗΠΑ, η κυριαρχία στις θάλασσες, την οποία ποτέ δεν έχασε το βρετανικό Βασιλικό Ναυτικό. [...] Καθώς κυλούσαν τα χρόνια του πολέμου, ο αποκλεισμός που πέτυχαν οι Σύμμαχοι έφερνε σταδιακά έλλειψη τροφίμων και πρώτων υλών για τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες. Από την άλλη πλευρά, οι συμμαχικοί στόλοι μπορούσαν και πραγματικά εξασφάλισαν για τη Βρετανία εφοδιασμό σε είδη πρώτης ανάγκης. Επίσης, εξασφάλιζαν τη μεταφορά στρατευμάτων στα σημεία κρίσιμων επιχειρήσεων [...]. Από γερμανική πλευρά, τα μεγάλα λάθη που κόστισαν πολύ ήταν: η εισβολή στο Βέλγιο (παραβίαση της ουδετερότητας, πρόκληση για τη Βρετανία) και ο απεριόριστος υποβρυχιακός πόλεμος (που προκάλεσε επέμβαση των ΗΠΑ). [...] Το πρώτο προκάλεσε την ηθική συνείδηση του κόσμου [...], το δεύτερο ενίσχυσε την παγκόσμια απέχθεια για το γερμανικό милитарισμό...

Πηγή: Denis Richards, *Ιστορία της Σύγχρονης Ευρώπης, 1789–2000*, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 2001, σ. 454

Αφού μελετήσετε το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- α. Να γράψετε σε ποιο πόλεμο αναφέρεται το πιο πάνω παράθεμα, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με την επισήμανση δύο (2) στοιχείων από το κείμενο.

(3 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 75, 78, 80–81

Πόλεμος:

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

(1 μονάδα)

Τεκμηρίωση:

Πρόκειται για τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως επισημαίνεται από τα πιο κάτω σημεία:

1. Η αναφορά στις Κεντρικές Αυτοκρατορίες, δηλ. τη γερμανική αυτοκρατορία και την αυτοκρατορία της Αυστροουγγαρίας.

2. Η εισβολή στο Βέλγιο από τη Γερμανία, η οποία παραβίαζε την ουδετερότητά της (και αποτέλεσε πρόκληση για τη Βρετανία).
3. Ο απεριόριστος υποβρυχιακός πόλεμος από τη Γερμανία, που συνέβαλε στην έξοδο των ΗΠΑ από την ουδετερότητα.
4. Η αναφορά στο γερμανικό милитарισμό.

(2 x 1 = 2 μονάδες)

β. Να αναφέρετε πέντε (5) παράγοντες, μέσα από το παράθεμα, οι οποίοι συνέβαλαν, από την πλευρά των Συμμάχων, στην τελική επικράτησή τους στον πόλεμο.

(5 μονάδες)

Παράγοντες από την πλευρά των Συμμάχων:

1. Η αριθμητική υπεροχή των Συμμάχων σε ανθρώπινο δυναμικό, κυρίως ύστερα από την είσοδο των Αμερικανών στον πόλεμο.
2. Ο ανεξάντλητος πλούτος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και των ΗΠΑ.
3. Η κυριαρχία του βρετανικού Βασιλικού Ναυτικού στις θάλασσες.
4. Ο αποκλεισμός που πέτυχαν οι Σύμμαχοι έφερνε σταδιακά έλλειψη τροφίμων και πρώτων υλών για τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες.
5. Οι συμμαχικοί στόλοι μπορούσαν να εξασφαλίζουν στη Βρετανία εφοδιασμό σε είδη πρώτης ανάγκης.
6. Οι συμμαχικοί στόλοι, επίσης, εξασφάλιζαν τη μεταφορά στρατευμάτων στα σημεία κρίσιμων επιχειρήσεων.

(5 x 1 = 5 μονάδες)

γ. Να αναφέρετε με ποια συνθήκη τελείωσε ο πόλεμος αυτός με τη Γερμανία, πότε υπογράφηκε και με ποιο τρόπο διαφάνηκε έμπρακτα, μέσα από τη συνθήκη, η «παγκόσμια απέχθεια για το γερμανικό милитарισμό».

(5 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 85–86

Συνθήκη:

Συνθήκη των Βερσαλλιών.

(0,5 μονάδα)

Πότε υπογράφηκε:

(28 Ιουνίου) 1919.

(0,5 μονάδα)

«Παγκόσμια απέχθεια για το γερμανικό милитарισμό» (Όροι Συνθήκης):

1. Η Γερμανία έχασε την Αλσατία και τη Λορραίνη, τις οποίες προσάρτησε η Γαλλία.
2. Η Γερμανία έχασε, επίσης, διάφορες μικρότερες περιοχές, που προσάρτησαν το Βέλγιο και η Πολωνία.
3. Η Γερμανία υποχρεώθηκε να παραχωρήσει όλες τις αποικίες της.
4. Αποστρατικοποιήθηκε η ανατολική όχθη του Ρήνου και καταλήφθηκε από τους Συμμάχους.
5. Η Γερμανία υποχρεώθηκε να καταβάλει πολεμικές αποζημιώσεις στους νικητές.
6. Η Γερμανία υποχρεώθηκε να διαλύσει την πολεμική της μηχανή (αφοπλισμός).

(4 x 1 = 4 μονάδες)